

Institute for Research
& Planning in Higher Education

Higher Education Letter

Print ISSN: 2008-4617

National Organization
for Educational Testing

Identifying Higher Education Internationalization Strategies in Upstream Documents

Mehdi Rahmani¹, Ghasem Azadi Ahmadabadi²

1. Assistant Professor, Department of Knowledge and information science, Isfahan University, Isfahan, Iran; (Corresponding Author), Email: M.rahmani@edu.ui.ac.ir

2. Assistant Professor, Policy evaluation and Monitoring of Science, Technology, and Innovation Department, National Research Institute for Science Policy (Nrisp), Tehran, Iran. Email: azadi_gh@yahoo.com

Article Info	ABSTRACT
Article Type: Research Article	Objective: The purpose of this research is to identify the internationalization strategies of higher education in Iran's upstream documents. Methods: The current research was applied in terms of its purpose, and in terms of method, it was a mixed type of research (quantitative and qualitative). In the current research, thematic analysis and text analysis were used to identify the most important components and strategies. By reviewing the selected upstream documents, the relevant topics were analyzed and finally, the strategies of the Islamic Republic of Iran were identified in relation to this issue, while specifying the type of strategies (separated by human, infrastructural, financial, political and scientific), indicators were proposed to measure them. Results: A total of 33 strategies from these upstream documents were extracted from among the selected strategies from the point of view of Iranian experts, increasing the number of international congresses and also increasing the capacity to accept foreign students were the most important strategies for the internationalization of higher education. Also, among the identified strategies, there were 10 infrastructure strategies, 4 human development strategies, 4 political strategies, 3 scientific strategies, 1 financial strategy, and a number of strategies were combined, including 2 political-infrastructural strategies, 2 political-financial strategies, and 2 political strategies. - Human development, there were 3 scientific-human development guides, 1 human-infrastructural development strategy and 1 scientific-infrastructural strategy. Conclusion: Therefore, it can be concluded that taking advantage of scientific diplomacy in fields such as international scientific cooperation, carrying out joint scientific research projects, professor and student exchange programs, holding scientific meetings and seminars, trying to create a network of scientists and elites, and creating research and educational institutions. Keywords: internationalization of higher education, upstream documents, science and technology policies, policy evaluation, international higher education indicators
Received Received in revised form Accepted Published online	

Cite this article: Rahmani, Mehdi; Azadi Ahmadabadi, Ghasem (2024). Identifying higher education internationalization strategies in upstream documents. *Higher Education Letter*, 17 (67): 7-27 pages.

DOI:10.22034/hel.2024.2008038.1897

© The Author(s).

Publisher: Institute for Research & Planning in Higher Education & National Organization of Educational Testing

شناسایی راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالادستی

مهدی رحمانی^۱، قاسم آزادی احمدآبادی^۲

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران؛ (نویسنده مسئول)، رایانامه: M.rahmani@edu.ui.ac.ir
 ۲. استادیار، گروه ارزیابی سیاست‌ها و پایش علم، فناوری و نوآوری، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور، تهران، ایران. رایانامه: azadi_gh@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف از پژوهش حاضر شناسایی راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالادستی ایران است. روش پژوهش: پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش از نوع پژوهش‌های ترکیبی (کمی و کیفی) بود. در پژوهش حاضر جهت شناسایی مهم‌ترین مولفه‌ها و راهبردها از شیوه تحلیل مضمون و تحلیل متن استفاده شد. با مرور اسناد بالادستی منتخب، مضامین مرتبط تحلیل و در نهایت راهبردهای جمهوری اسلامی ایران در رابطه با این موضوع شناسایی و ضمن مشخص کردن نوع راهبردها (به تفکیک انسانی، زیرساختی، مالی، سیاستی و علمی)، شاخص‌هایی به منظور سنجش آنها پیشنهاد شد. همچنین برای دسته‌بندی و رتبه‌بندی شاخص‌ها از شیوه مصاحبه با متخصصان استفاده شد. در این پژوهش تعداد ۸ متخصص به شیوه گلوله‌برفی انتخاب شدند.
دریافت: اصلاح: پذیرش: انتشار:	یافته‌ها: در مجموع ۳۳ راهبرد از این اسناد بالادستی استخراج از میان راهبردهای انتخاب شده از نگاه متخصصان ایرانی افزایش تعداد کنگره‌های بین‌المللی و همچنین افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان خارجی مهم‌ترین راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی بودند. همچنین از میان راهبردهای شناسایی شده ۱۰ راهبرد زیرساختی، ۴ راهبرد توسعه انسانی، ۴ راهبرد سیاستی، ۳ راهبرد علمی، ۱ راهبرد مالی بودند همچنین تعدادی از راهبردها ترکیبی بودند که از آنجمله ۲ راهبرد سیاستی-زیرساختی، ۲ راهبرد سیاستی-مالی، ۲ راهبرد سیاستی-توسعه انسانی، ۳ راهبر علمی-توسعه انسانی، ۱ راهبرد توسعه انسانی-زیرساختی و ۱ راهبرد علمی-زیرساختی بودند. همچنین در مورد شاخص‌های پیشنهادی برای سنجش تحقق راهبردها نیز ۲۹ شاخص کلان و ۴ شاخص خرد بودند. همچنین ۱۸ شاخص فرایندی، ۵ شاخص دروندادی و ۲ شاخص برون‌دادی بودند.
	نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بهره‌گیری از دیپلماسی علمی در شاخه‌هایی همچون همکاری‌های علمی بین‌المللی، انجام پروژه‌های مشترک علمی تحقیقاتی، برنامه‌های مبادله استاد و دانشجو، برگزاری نشست‌ها و سمینارهای علمی، تلاش برای ایجاد شبکه دانشمندان و نخبگان و ایجاد مؤسسات تحقیقاتی و آموزشی بین‌المللی، ازجمله ابزارهایی است که جمهوری اسلامی ایران جهت تعاملات مؤثرتر در سازمان‌های بین‌المللی علمی جهت تأمین اهداف و منافع ملی خود باید دنبال کند.
	کلیدواژه‌ها: بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، اسناد بالادستی، سیاست‌های علم و فناوری، ارزیابی سیاست‌ها، شاخص‌های آموزش عالی بین‌المللی

استناد: رحمانی، مهدی؛ و آزادی احمدآبادی، قاسم (۱۴۰۳). شناسایی راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالادستی. *نامه آموزش عالی*، ۱۶(۶۷)، ۲۷-۷

صفحه. DOI:10.22034/hel.2024.2008038.1897

حق مؤلف © نویسندگان.

ناشر: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی و سازمان سنجش آموزش کشور

مقدمه

پیشینه مفهوم «بین‌المللی شدن» به‌ویژه در ادبیات مربوط به حوزه‌های علوم سیاسی و روابط بین‌الملل به دو سده پیش برمی‌گردد. در این معنا بین‌المللی شدن دانش، واژه نوینی نیست. در حوزه آموزش عالی، بین‌المللی شدن به‌عنوان یک سیاست جدید شناخته می‌شود. به عبارتی، در سه دهه اخیر مفهوم و ایده آموزش عالی بین‌المللی هم در بعد بخشی (آموزش، پژوهش و خدمات) و هم در بعد فرابخشی (اقتصاد، سیاست و روابط بین‌الملل) موضوع بسیاری از سیاست‌گذاری‌ها بوده است. به این ترتیب به نظر می‌رسد که نظام آموزش عالی ایران در زمان حاضر در حال برداشتن گامی جدی و رسمی در راستای گسترش بین‌المللی‌سازی در دانشگاه‌ها است (قاسم‌زاده، عدالتیان و محمدی، ۱۳۹۸).

در ادبیات گسترده بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، مبادلات دانشگاهی مدت‌هاست که نقش محوری در ساختارها و عملکردهای آموزش عالی ایفا می‌کند. آموزش عالی در آغاز قرن بیست و یکم، در بیشتر کشورهای جهان با تغییرات فراوانی روبرو شده است. این تحولات، ریشه در تقاضاهای اجتماعی جدید، تجاری‌سازی و بین‌المللی شدن آموزش عالی دارد (شین و تانکوشیان، ۲۰۱۱).

دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در نوآوری، سازگاری با محیط و تحولات اجتماعی، هماهنگی با نیازهای اجتماعی، برنامه‌ریزی، مدیریت و رهبری این تحولات نقش مهمی ایفا می‌کنند. هم‌اکنون دانشگاه‌ها در کشورهای پیشرفته، به مکانی برای حل مشکلات اقتصادی و بهبود آن در کنار شناخت دانش تبدیل شده‌اند. همکاری‌های علمی بین‌المللی یکی از اشکال غالب بین‌المللی شدن آموزش عالی است که طیف وسیعی از فعالیت‌های دانشگاهی، اعم از فعالیت‌های مشترک بین‌المللی از قبیل برگزاری کنفرانس‌های مشترک، تبادل استاد و دانشجو، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک و طرح‌های پژوهشی مشترک است (لائو و لین، ۲۰۱۷).

چان^۱ (۲۰۰۴) همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها را شامل تبادلات علمی، تدوین برنامه درسی، ارائه دروس مشترک، همکاری‌های پژوهشی و دعوت مشترک برای پروژه‌های مشترک می‌داند. همکاری‌های علمی - بین‌المللی بین دانشگاه‌ها، فرصتی برای ارتباط ملاحظات جهانی و محلی و امکان ادغام ابعاد بین فرهنگی در پژوهش و آموزش را فراهم می‌سازد (جونز^۲، ۲۰۱۶). آلدیری، کاتسمیر و وینسی^۳ (۲۰۱۸) نیز معتقدند که همکاری‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به انباشت، رشد و توسعه سرمایه انسانی کمک می‌کند و در نهایت منجر به افزایش درآمد دانشگاه می‌شود. برچین و همکاران^۴ (۲۰۱۸) نیز بر سهم و نقش همکاری‌های علمی بین‌المللی دانشگاه‌ها در حل مسائل پژوهشی، اشتراک دانش بین محققان و حل مسائل جامعه دانشگاهی تأکید کرده‌اند.

همکاری‌های آموزشی، همکاری‌های پژوهشی، مشارکت اعضای هیئت علمی در فعالیت‌های بین‌المللی، عوامل فرهنگی، اصلاح ساختار دانشگاه، بسترسازی مناسب برای استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات در دانشگاه، برنامه‌ها و سیاست‌های دولتی و جهانی شدن به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌های همکاری علمی بین‌المللی در آموزش عالی است (مهرآور گیلگو، نویخت و مالکپور لپری، ۱۴۰۱).

یکی از گونه‌های مهم همکاری‌های بین‌المللی، بخش بین‌المللی سازی آموزش عالی است. برای نهادهای آموزش عالی کشورهای مختلف در بخش خصوصی و دولتی، فرصت استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات در دانشگاه، برنامه‌ها و سیاست‌های دولتی و جهانی شدن به‌عنوان تعاملات را منعکس کنند تا کارایی و کارآمدی خود را به نمایش بگذارند. تعاملات بین‌المللی در آموزش عالی تا آن حد در دنیا نهادینه شده که یکی از مؤلفه‌های کارآمدی دانشگاه‌ها محسوب شده و دفاتر ویژه‌ای در مراکز آموزش عالی در این خصوص فعال شده است (طباطبائی، ۱۳۹۲). آموزش عالی که قرن‌ها بخش کوچکی از نخبگان را در اکثر جوامع تشکیل می‌داد به یک نهاد مهم در زمینه جهانی شدن و جامعه دانشی تبدیل شده است و نقش مهمی در راستای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایفا می‌کند (باربا و نوس، ۲۰۲۰). دانشگاه‌ها به‌عنوان یکی از اجزای اساسی نهاد آموزش و از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهی به جهان آینده به شمار می‌روند. به سبب تحولات عمیقی که امروزه دنیای آموزش عالی را متأثر ساخته، اهداف، برنامه‌ها و جهت‌گیری‌های دانشگاه بیش از پیش در کانون توجه قرار گرفته است. آموزش عالی همواره نهادی پویا بوده و با تغییر و تحول در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و معرفتی همگام بوده است. «جهانی شدن»، «بین‌المللی شدن» و «بومی شدن» برخی از عواملی هستند که سبب ایجاد تحول در نظام‌های آموزش عالی شده‌اند (قاسم پور دهقانی، لیاقت‌دار و جعفری، ۱۳۹۰).

1. Lau & Lin

2. Chan

3. Jones

4. Aldieri, Kotsemir & Vinci

5. Berchin

امروزه بسیاری از کشورها با استفاده از کانال ارتباط دانشگاهی درصدد افزایش قدرت نرم خود برآمده‌اند. تبادلات آموزشی و ایجاد شعب دانشگاهی در نقاط مختلف جهان به‌ویژه در کشورهایی با زمینه‌های فرهنگی مشترک، این امکان را به کشورها می‌دهد که از طریق تعامل با نخبگان و تحصیل‌کردگان، میزان تأثیرگذاری خود را افزایش دهند (دهشیری و طاهری، ۱۳۹۵). ازجمله شرایط و پیش‌زمینه‌های لازم برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در سطح کلان حمایت دولت، نهادهای قانون‌گذار و سیاست‌گذار در زمینه آموزش عالی است. در سطح دانشگاه نیز وجود استقلال دانشگاهی و آزادی علمی ازجمله شرایط اساسی برای بین‌المللی شدن در دانشگاه‌هاست (خوهرسندی طاسکوه، ۱۳۹۶). اسناد بالادستی یکی از منابع اصلی تعیین چارچوب‌ها و سیاست‌های کلی نظام است که عموماً منشأ تنظیم مقررات عادی و تدوین سیاست‌های جاری میان‌مدت و بلندمدت کشور قلمداد می‌شود (نصراشه زاده، خرمشاد و حبیب الله زاده، ۱۳۹۹).

بخش عمده‌ای از فهم مختصات دیپلماسی علمی جمهوری اسلامی ایران، عناصر و اصولی است که به‌طور صریح یا ضمنی در متون بالادستی به آنها اشاره شده است. ویژگی خاص این اسناد برخورداری از جامعیت موضوعی و فرابخشی و همچنین سطح اثر راهبردی است که با توجه به ماهیت چندوجهی موضوع مورد مطالعه، تناسب اسناد منتخب در این مطالعه را فراهم می‌آورد. ازاین‌رو هدف پژوهش حاضر، شناسایی و تدوین راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالادستی کشور بود. سایر اهداف پژوهش شامل دسته‌بندی راهبردها و شاخص‌های بین‌المللی سازی و تعیین راهبردهای کیفی بین‌المللی سازی بودند. بنابراین سوالات پژوهش به شرح زیر ارائه شده است:

- در اسناد بالادستی کشور چه راهبردهایی برای بین‌المللی شدن آموزش عالی ارائه شده است؟
- دسته‌بندی راهبردها و شاخص‌های بین‌المللی سازی آموزش عالی چگونه است؟
- راهبردهای کیفی مرتبط با موضوع بین‌المللی سازی آموزش عالی کدام هستند؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش از نوع پژوهش‌های ترکیبی است. در پژوهش حاضر از تکنیک‌های تحلیل متن، ضریب کاپا و دلفی استفاده شد. برای شناسایی شاخص‌های ارزیابی آموزش عالی از روش تحلیل متن استفاده شد. در این پژوهش، سیاست‌ها و اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار گرفتند. پس از بررسی مفاهیم و حوزه‌های مرتبط با بحث بین‌المللی سازی آموزش عالی در اسناد و سیاست‌های کشور، تعداد ۱۳ سند و سیاست مرتبط با این حوزه شناسایی شد. این اسناد به شرح زیر بودند:

۱. برنامه ششم توسعه
۲. سند چشم‌انداز بیست‌ساله ایران
۳. سند نقشه جامع علمی کشور
۴. نقشه جامع علمی سلامت
۵. سیاست‌های کلی علم و فناوری
۶. سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور
۷. قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
۸. سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش عالی، پژوهش و فناوری کشور
۹. سند جامع روابط علمی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران
۱۰. آیین‌نامه جامع مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری
۱۱. سیاست‌های کلی نظام برای رشد و توسعه علمی و تحقیقاتی کشور
۱۲. الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت
۱۳. سیاست‌ها و ضوابط اجرایی طرح آمایش آموزش عالی.

بعد از بررسی اسناد، مؤلفه‌های اصلی این حوزه شناسایی و استخراج شدند. بعد از شناسایی شاخص‌ها به منظور تعیین پایایی از روش توافق بین دو کدگذار استفاده شد. بدین‌صورت که علاوه بر پژوهشگر اصلی که اقدام به کدگذاری اولیه نموده است؛ پژوهشگر دیگری نیز همان متنی را که خود پژوهشگر کدگذاری کرده است را بدون اطلاع از کدهای او جداگانه کدگذاری کرد. در صورتی که کدهای این دو پژوهشگر به هم نزدیک باشد، نشان‌دهنده توافق بالا بین این دو کدگذار است که بیان‌کننده پایایی بالایی است. برای محاسبه ضریب توافق دو کدگذار از ضریب کاپا

استفاده شد. در این پژوهش تعداد ۱۵ صفحه از اسنادی که محقق کدگذاری کرده بود، در اختیار یکی از خبرگان برای ارزیابی قرار گرفت سپس ضریب کاپا محاسبه شد. نتایج تحلیل در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. نتایج آزمون اندازه‌گیری ضریب کاپا

سطح معناداری	T	خطای استاندارد هماهنگ	ضریب کاپا	اندازه‌گیری توافق
۰/۰۰۰۱	۱۲/۸۱۳	۰/۰۶۹	۰/۶۹۳	

همانطور که از جدول ۲ مشخص است میزان سطح معناداری میان توافق متخصصان میان پژوهشگر و متخصص برابر با $P=0/0001$ است؛ بنابراین میان نظرات متخصص و پژوهشگر رابطه معناداری وجود دارد و با توجه به اینکه میزان ضریب کاپا نیز برابر $0/693$ است و این مقدار از $0/5$ بیشتر است پس دسته‌بندی انجام گرفته از اعتبار کافی برخوردار است. در گام بعد، مؤلفه‌های استخراج شده در اختیار تعداد ۱۶ نفر از متخصصان حوزه آموزش عالی قرار گرفت و از آنها خواسته شد که نظر خود را از لحاظ توافق یا عدم توافق اعلام کنند. در گام بعد، مؤلفه‌های شناسایی شده اولویت‌بندی شدند. در نهایت با مرور اسناد بالادستی منتخب به روش‌شناسی پژوهش، مضامین اسناد بالادستی تحلیل و در نهایت، راهبردهای جمهوری اسلامی ایران در رابطه با این موضوع شناسایی و ضمن مشخص کردن نوع راهبردها (به تفکیک انسانی، زیرساختی، مالی، سیاستی و علمی) شاخص‌هایی به‌منظور سنجش آنها پیشنهاد شد و برای شاخص‌ها نیز دسته‌بندی بر مبنای «خرد / کلان»، «کمی / کیفی» یا «درونداد / فرایند / برون‌داد» صورت گرفت.

در پژوهش حاضر جهت دستیابی به اهداف پژوهش ابتدا به بررسی بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در اسناد بالادستی پرداخته شد. همواره یکی از پشتیبان‌های اصلی تحقق یک سیاست، اسناد بالادستی هستند. سیاست بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران براساس اسناد بالادستی زیر مورد تأکید قرار گرفته است:

– برنامه ششم توسعه

در برنامه ششم توسعه، تأکید بر تعاملات بین‌المللی در مقایسه با برنامه‌های پیشین قابل توجه است. در ماده ۱۷ این برنامه بر «گسترش همکاری و تعاملات بین‌المللی» تأکید شده و در بند ۲ این ماده به‌صراحت به موارد زیر اشاره شده است:

«به دولت اجازه داده می‌شود به‌منظور ارتقای علمی و رقابت بین دانشگاه‌های کشور و تعاملات بین‌المللی، در برنامه ششم توسعه نسبت به ایجاد واحدها و شعبه‌های آموزش عالی با مشارکت دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی و دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی و فنی و حرفه‌ای در داخل کشور اقدام کند. نحوه سرمایه‌گذاری مشترک، تسهیل تعاملات ارزی و تردد اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان، در آیین‌نامه اجرایی که با پیشنهاد سازمان و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد، مشخص خواهد شد». بند ۸ ماده ۱۷ نیز به شرح زیر است: «تمام دستگاه‌های اجرایی برای گسترش بهره‌وری دانش‌بنیان، تمهیدات لازم را در راستای تسریع مشارکت فعالان ارتقای اقتصادی کشور در زنجیره تولید بین‌المللی فراهم آوردند». در ماده ۲۳ قانون نیز از زاویه دیگری به میراث فرهنگی ناملموس و تقویت ظرفیت آن در تعاملات بین‌المللی اشاره شده است. در ماده ۶۴ به دانشگاه پیام نور اجازه داده شده است که با همکاری‌های دانشگاه‌های معتبر بین‌المللی و دانشگاه‌های داخلی برای ایجاد قطب (هاب) بین‌المللی به‌منظور ارائه آموزش‌های مجازی (الکترونیکی)، نیمه‌حضور، باز و از راه دور اقدام کند؛ و در نهایت، در ماده ۶۶ به وظیفه دولت برای فراهم کردن زمینه حضور مؤثر نظام آموزش عالی کشور در تولید، توسعه و نشر علم و فناوری و تربیت دانشجویان در سطح بین‌المللی و برقراری توازن و ارتقای کیفیت آموزش عالی و پژوهش و فناوری در طول برنامه براساس ماده ۶۶ اشاره کرده است.

– سند چشم‌انداز بیست‌ساله ایران

نقش محوری دانشگاه‌ها در تولید علم و توسعه کشور در چنین شرایطی انکارناپذیر بوده و در چشم‌انداز بیست‌ساله کشور نیز انتظارات بسیار گسترده‌ای از دانشگاه‌ها وجود دارد. در ابتدای متن سند چشم‌انداز بیست‌ساله از ایران به‌عنوان کشوری توسعه‌یافته در جایگاه نخست اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل یاد شده است. در بند دیگری از این سند تأکید شده است: «افزایش آگاهی برای مقایسه و شناسایی نقاط قوت و ضعف به‌منظور همگامی با پیشرفت‌های علمی

دنیا به‌ویژه در امور فرهنگی، علمی و فناوری از اهمیت فراوانی برخوردار است». «پیشتازی در مرزهای علم و فناوری همراه با مرجعیت علمی در جهان» و «ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی» از اهداف دیگر مطرح شده در این سند هستند.

– سند نقشه جامع علمی کشور

نقشه جامع علمی کشور در پنج فصل تدوین و در جلسات متعدد شورای عالی انقلاب فرهنگی بررسی و در زمستان ۱۳۸۹ به تصویب نهایی رسید که از تاریخ تصویب، لازم‌الاجراست. این نقشه به تفصیل به برنامه و مسیر علمی کشور پرداخته است. در قسمت‌هایی از این نقشه که مرتبط با بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی است مواردی مشاهده می‌شود که ذکر آنها به روشن شدن دلیل وضعیت کنونی علم کشور کمک می‌کند: استفاده از عبارت «پیشتاز در مرزهای دانش و فناوری با مرجعیت علمی در جهان»، در نقشه جامع علمی کشور از مواردی است که نشان‌دهنده توجه این سند به بعد بین‌المللی‌سازی در آموزش عالی است. همچنین در ماده ۴۴ فصل چهارم این سند به‌طور مستقیم بر گسترش همکاری‌های علمی با مراکز معتبر بین‌المللی، تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل و جلب مشارکت بین‌المللی تأکید شده است. در سند یاد شده به‌صراحت به سه مؤلفه اصلی در حوزه بین‌المللی‌سازی شامل «گسترش زبان فارسی، شبکه‌سازی و استفاده از دانشمندان ایرانی خارج از کشور» اشاره شده است. در بخش اهداف کلان نظام علم و فناوری کشور، موارد زیر مورد تأکید بوده است:

- ✓ ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی علمی؛
- ✓ گسترش همکاری در حوزه‌های علوم و فناوری با مراکز معتبر بین‌المللی؛
- ✓ کسب رتبه نخست در رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان اسلام و احراز جایگاه شاخص در بین دانشگاه‌های دنیا.
- ✓ راهبردهای مورد توجه در حوزه بین‌المللی‌سازی آموزش به شرح زیر است:
- ✓ توسعه و تقویت شبکه‌های مناسبات ملی و فراملی دانشمندان و پژوهشگران و همکاری بین‌المللی با اولویت کشورهای اسلامی و کشورهای فارسی‌زبان؛
- ✓ اصلاح سازوکارها و قوانین استخدام، ارتقای محققان و تخصیص مشوق‌ها، رتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی، فرصت‌های مطالعاتی و پژوهانه‌ها برای افزایش همکاری‌های بین‌المللی محققان؛
- ✓ ساماندهی مؤسسات آموزش زبان‌های خارجی و متنوع سازی آموزش آنها از طریق شفاف‌سازی نیازهای کشور برای تعاملات بین‌المللی علم و فناوری.

– نقشه جامع علمی سلامت

- در چشم‌انداز علم و فناوری سلامت، «احراز جایگاه مرجعیت علمی منطقه با تراز جهانی در مقطع تحصیلات تکمیلی» مطرح شده است. ازجمله راهبردهایی که به این منظور مورد توجه قرار گرفته به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:
- آزادسازی استفاده از پژوهانه (گرن‌ت‌های پژوهشی) دانشگاه‌ها و سایر صندوق‌های حمایتی در حوزه اولویت‌ها برای همه اعضای هیئت علمی تمامی دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی و بین‌المللی داخل کشور و تمامی دانشجویان و دانش‌آموزان و بخش خصوصی و واحدهای تحقیق و توسعه به رسمیت شناخته شده فعال در داخل ایران،
 - توسعه ظرفیت‌ها و شاخص‌های بین‌المللی دانشگاهی جهت ارتقای رتبه بین‌المللی دانشگاه‌ها در راستای زمینه‌سازی جذب متقاضیان خارجی و جلوگیری از خروج متقاضیان به خارج از کشور،
 - تعامل با مراکز و نهادهای بین‌المللی (شامل: ایجاد پیمان‌های منطقه‌ای و یا عضویت در شبکه‌های همکاری بین‌المللی) و ایجاد سازوکار جهت تسهیل تبادلات علمی و فناورانه (شامل: آموزش، تولید، انتقال و فروش) و جذب منابع مالی بین‌المللی و جهت تسهیل ارتباطات و همکاری‌ها.
 - توسعه ۲۰ دانشگاه علوم پزشکی کشور با اعتبار بین‌المللی در حوزه آموزش و پژوهش
 - توسعه همکاری‌ها بین دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور
 - تحول نظام آموزش پزشکی با سه رویکرد توانمندسازی (تمرکز بر یادگیری در مقابل صرف آموزش)، پوشش نیازهای ایران ۱۴۰۴ و ارائه خدمات آموزشی با اعتبار جهانی.

- حضور مؤثر در عرصه بین‌المللی: استانداردسازی فعالیت‌ها، ارتقای کیفیت و تحقق شاخص‌های هدف با تراز جهانی، همراه با تعامل بین‌المللی توأم با عزت و مصلحت به‌نحوی که کشور به کسب جایگاه‌های برتر جهانی در آموزش علوم پزشکی، مرجعیت علمی، ارائه خدمات نوین سلامت و خلق ثروت از طریق صادرات محصولات سلامت نائل گردد.
- در بخش دیگری از این سند که به بحث شاخص‌ها اختصاص یافته در مورد «تسهیل و ایجاد ارتباطات» عنوان شده:
- تعداد دفاتر همکاری‌های علمی مشترک با سایر کشورها و مجامع علمی بین‌المللی
- تعداد کنگره‌های بین‌المللی برگزار شده
- تعداد فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور
- تعداد دوره‌های آموزشی پزشکی مشترک با دانشگاه‌های معتبر جهان
- تعداد پژوهش‌های بین‌المللی مشارکت شده در زمینه پزشکی
- تعداد و درصد مقالات مشترک نظام سلامت با کشورهای دیگر حاصل همکاری بین‌المللی
- میزان همکاری آموزشی و پژوهشی ایرانیان مقیم خارج از کشور با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی داخل کشور
- تعداد خوشه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور
- میزان جذب منابع مالی بین‌المللی در پژوهش و آموزش پزشکی
- تعداد دانشگاه‌های مجازی و همکاری با دانشگاه‌های معتبر جهان در برگزاری دوره‌های مشترک
- درصد دانشجویان خارجی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی دانشگاه‌های ایرانی از کل جمعیت دانشجویی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی.

- سیاست‌های کلی علم و فناوری

- در سند سیاست‌های کلی علم و فناوری «جهاد مستمر علمی با هدف کسب مرجعیت علمی و فناوری در جهان» به‌عنوان هدف اصلی مطرح شد و بند پنجم و ششم آن بر موارد زیر تأکید کرده است:
- توسعه و تقویت شبکه‌های ارتباطات ملی و فراملی میان دانشگاه‌ها، مراکز علمی، دانشمندان و پژوهشگران و بنگاه‌های توسعه فناوری، نوآوری داخلی و خارجی، گسترش همکاری‌ها در سطوح دولتی و نهادهای مردمی با اولویت کشورهای اسلامی؛
 - گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی، به‌ویژه جهان اسلام، همراه با تحکیم استقلال کشور با تأکید بر توسعه صنایع و خدمات مبتنی بر علوم و فناوری‌های جدید و حمایت از تولید و صادرات محصولات دانش‌بنیان و متکی به فناوری‌های بومی، به‌ویژه در حوزه‌های دارای مزیت و ظرفیت، با اصلاح امر واردات و صادرات کشور؛
 - اهتمام بر انتقال فناوری و کسب دانش طراحی و ساخت برای تولید محصولات در داخل کشور با استفاده از ظرفیت بازار ملی در مصرف کالاهای وارداتی.

- سند تحول راهبردی علم و فناوری کشور

- در این سند در بخش راهبردهای دستیابی به وضعیت مطلوب، در راهبرد ملی چهارم: «توانمندسازی منابع انسانی با تأکید بر پرورش انسان‌های شایسته، خودباور، خلاق و نوآور...» مطرح شده و در ذیل راهبردهای عملیاتی: «افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان خارجی، ایجاد فرصت‌های مطالعاتی مناسب برای تقویت دانش و مهارت علمی اساتید در تولید علم و نظریه‌پردازی» عنوان شده است.
- در راهبرد ملی هفتم تحت عنوان: «تعامل فعال و اثرگذار با کشورهای عضو قطب جهان اسلام و بهره‌برداری از ظرفیت‌های علمی و فناوری کشورهای پیشرو جهان» موارد زیر پیش‌بینی شده است:
- ایجاد مکانیسم‌های حمایتی برای افزایش همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها و شکل‌گیری دانشگاه‌های بین‌المللی از طریق دفاتر همکاری بین‌المللی، حضور در مجامع بین‌المللی و حضور در شبکه‌های علمی بین‌المللی

- حمایت دولتی از تأسیس دانشگاه‌ها در تراز جهانی و یا تبدیل برخی از دانشگاه‌های موجود با رتبه‌بندی جهانی توسط دانشمندان برجسته ایرانی و مسلمان خارجی
- پذیرش دانشجویان از بین متقاضیان مشتاق تحصیل تداخلی و خارجی جهت تحصیل در رشته‌های نوین و بین‌رشته‌ای به‌منظور گسترش زبان فارسی و بسترسازی مرجعیت علمی کشور با اولویت‌دهی به جوامع عضو قطب
- تقویت و توسعه دانشگاه‌های ملی با دانشگاه‌های بزرگ و معتبر جهانی به‌ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی
- تقویت و توسعه همکاری دانشگاه‌های کشور با دانشگاه‌های کشورهای عضو قطب جهان اسلام و بهره‌برداری از ظرفیت دانشگاه‌های کشورهای پیشرو در علم و فناوری به‌منظور تبادل استاد و دانشجو و اجرای دوره‌های آموزشی مشترک در رشته‌های اولویت‌دار در بخش الزامات راهبردی نیز مورد زیر مطرح شده است:
- تقویت و توسعه دانشگاه‌های پیشرو به‌منظور رقابت‌پذیری در تراز دانشگاه‌های برتر منطقه‌ای و جهانی.
- **قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات فناوری مصوب مجلس شورای اسلامی**
- در این سند، در بخش مأموریت‌های این نهاد، موارد زیر پیش‌بینی شده است:
- در زمینه اداره امور دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:
- توسعه همکاری‌های علمی بین‌الملل و اتخاذ تدابیر لازم به‌منظور نهادینه کردن همکاری‌ها و مبادلات علمی بین مراکز علمی - تحقیقات داخل کشور با مراکز علمی - تحقیقاتی منطقه و بین‌المللی در چارچوب ضوابط مقررات مصوب مراجع ذی‌صلاح.
- تبصره- دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی مجازند با تصویب هیئت‌امنا تأیید وزیر ذی‌ربط، روابط تحقیقاتی، علمی فنی با مؤسسات و مراکز صنعت سازمان‌ها مشابه خارج برقرار نمایند یا به عضویت مؤسسات سازمان‌ها مذکور درآیند.
- صدور مجوز تأسیس دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقات دولتی و غیردولتی با «صدور مجوز مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز علمی خارج از کشور، براساس ضوابط مصوب مراجع ذی‌صلاح.
- تعیین ضوابط مرتبط به تشخیص ارزش علمی گواهی‌نامه‌های آموزش عالی و پژوهش‌های علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی خارج و تعیین ارزش مدارک مذکور به استثنا گروه پزشکی؛
- برنامه‌ریزی برای جذب متخصصان ایران داخل و خارج از کشور جهت همکاری علمی، تحقیقات و فناوری؛
- تبصره- وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مجازند از اعضای هیئت علمی محققان غیرایرانی خارج از کشور به‌منظور استفاده از خدمات علمی تحقیقاتی دعوت به کار نمایند.
- اداره امور دانشجویان ایران در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تحقیقات خارج از کشور و ایجاد زمینه‌های علمی فنی متقابل از طریق اعزام رایزن‌های علمی با هماهنگی وزارت امور خارجه؛
- اهتمام در معرفی میراث علمی تمدن ایران اسلامی و گسترش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی خارج از کشور.
- **سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش عالی، پژوهش و فناوری کشور**
- در بخش چالش‌های این سند با عنوان: «بسته و ضعیف عمل نمودن مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری کشور با مراکز متناظر در کشورهای منطقه و جهان» در چالش شماره ۲، «گستره پهناور آموزش عالی و پژوهش کشور در یک نظام بسته» مطرح شده است.
- راهبردهایی که به‌منظور غلبه بر این چالش پیش‌بینی شده شامل موارد زیر است:
- تعامل پویا و متقابل مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی جهانی برپایه دیپلماسی علم و فناوری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ارزشمند ایرانیان متخصص خارج از کشور
- لزوم درجه‌بندی، سطح‌بندی و آمایش آموزش عالی در گستره جغرافیایی کشور و تعامل بین‌المللی کارآمد.
- برقراری انتظام هدفمند و اثربخش میان مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری کشور با مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری جهان.
- **سند جامع روابط علمی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران**

این سند را می‌توان مرتبط‌ترین سند در حوزه نحوه تنظیم تعاملات جهانی ایران با سایر کشورها دانست. ماده ۲ این سند که به راهبردها اختصاص یافته، «تقویت و توسعه شبکه‌های صیانت شده فراملی میان دانشمندان، دانشجویان و پژوهشگران دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه، مراکز پژوهشی، پارک‌های علم و فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان در داخل و خارج از کشور» مد نظر بوده است.

در ماده ۳ مربوط به اقدامات ملی، موارد زیر مورد توجه بوده است:

۱. تقویت و بهره‌برداری از ظرفیت سفارتخانه‌ها، رایزنی‌های فرهنگی و سایر نهادهای فعال در عرصه بین‌المللی برای توسعه هوشمند نظام روابط علمی بین‌المللی

۲. طراحی و پیاده‌سازی سامانه امن ثبت اطلاعات، رصد، پایش و ارزیابی روابط علمی بین‌المللی کشور

۳. تعیین ضوابط و تسهیل هدفمند عضویت و نقش‌آفرینی تأثیرگذار سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی، مراکز علوم دینی، انجمن‌های علمی و صنفی، پژوهشگران و فناوران در مجامع و رویدادهای علمی بین‌المللی

۴. تعیین چارچوب و ضوابط ارائه و نشر دستاوردهای مهم و برون دادهای علمی اولویت‌دار در عرصه‌های بین‌المللی از طرق مختلف از قبیل پایگاه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی، مقالات، شناخت نامه‌ها، پایان‌نامه‌ها، کنفرانس‌ها و رویدادهای کارآفرینی به‌منظور رعایت منافع ملی و ایجاد فضای امن ارتباطی

۵. ترجمه، نشر و گسترش منابع و دستاوردهای علمی و فرهنگی ایرانی - اسلامی به‌ویژه علوم انسانی و معارف اسلامی با بهره‌گیری از توانمندی‌های حوزه‌های علمیه و سایر مراکز آموزشی و پژوهشی کشور

۶. توسعه و به‌کارگیری روش‌ها و ابزارهای ترویج زبان فارسی به‌منظور ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی علمی

۷. توسعه سازوکار جذب، اقامت و بهره‌گیری ضابطه‌مند از ظرفیت و توان دانشمندان، پژوهشگران، فناوران و دانشجویان خارجی به‌ویژه ایرانیان مقیم خارج از کشور

۸. سامان‌دهی، حمایت و هدفمند کردن پذیرش دانشجویان غیرایرانی و اخذ بورس‌های تحصیلی و فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور مبتنی بر اولویت‌های تعیین شده در اسناد بالادستی نظام

۹. توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی از قبیل دوره‌های آموزشی و دانشگاهی، پروژه‌ها و مراکز تحقیقاتی، شرکت‌های دانش‌بنیان، مجلات علمی و سرمایه‌گذاری مشترک با کشورهای خارجی.

- آیین‌نامه جامع مدیریت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری

این مصوبه برای معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری وظایف زیر را پیش‌بینی نموده است:

- برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری به‌منظور ارتقاء و افزایش سطح همکاری‌های علمی و بین‌المللی
- ایجاد ارتباط لازم با مؤسسات داخلی و خارجی به‌منظور همکاری در امور پژوهشی و مبادله خدمات علمی؛
- برنامه‌ریزی جهت استفاده اعضای هیئت‌علمی از فرصت‌های مطالعاتی داخل و خارج از کشور (اعم از مراکز علمی پژوهشی حوزوی و دانشگاهی) برابر ضوابط مصوب.

- سیاست‌های کلی نظام برای رشد و توسعه علمی و تحقیقاتی کشور در بخش آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی

مواردی که در این مجموعه قالب سیاست‌های کلان کشور در حوزه آموزش عالی و بین‌المللی‌سازی پیش‌بینی شده به شرح زیر است:

- توسعه مناسبات منطقه‌ای و همکاری‌های بین‌المللی
- تقویت منابع مالی پایدار و متنوع در دانشگاه‌ها و تجهیز زیربنای آموزشی و پژوهشی و ارتقای شاخص‌های توسعه علوم و فناوری با توجه به استانداردهای جهانی.

- الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت

الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، سندی بالادستی است که از سوی رهبر جمهوری اسلامی ایران با هدف تبدیل ایران به خاستگاه «تمدن نوین اسلامی-ایرانی» در مهرماه ۱۳۹۷ به نهادها و دستگاه‌های کشور ابلاغ شده است. ازجمله بندهای مرتبط آن به حوزه آموزش عالی در سطح بین‌الملل به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- کوشش و تعامل فکری بلندمدت و پایدار نخبگان و مؤسسات علمی برجسته کشور در عرصه بین‌المللی

- ارتقای توانمندی‌های حوزه پزشکی با هدف ارائه آموزش، خدمات و تولیدات در سطح ملی و بین‌المللی.

-دیگر اسناد

علاوه بر اسناد فوق، توجه به ارتقای فعالیت‌های بین‌المللی در اسناد دیگر حوزه آموزش عالی نیز به چشم می‌خورد. «سیاست‌ها و ضوابط اجرایی طرح آمایش آموزش عالی» یکی از این اسناد است. در بند پنجم این سند آمده است: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است به‌منظور پاسخ‌گویی به نیازهای گوناگون کشور در بخش‌های مختلف، طرح مأموریت‌گرایی مؤسسه‌های آموزش عالی را با توجه به سطوح عملکردی بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و خاص تدوین کند و پس از تصویب به اجرا درآورد.

یافته‌ها

سوال اول پژوهش در پی شناسایی مهم‌ترین راهبردها برای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالا دستی بود. در ادامه، راهبردهای مرتبط با موضوع بین‌المللی‌سازی آموزش عالی که با شیوه تحلیل متن و تحلیل مضمون از اسناد بالادستی مورد مطالعه، استخراج شدند ارائه شده است. سپس راهبردهای استخراج شده توسط متخصصان حوزه مورد بررسی قرار گرفتند و به هر کدام از راهبردها نمره یک به معنای موافقت با راهبرد و نمره صفر به عنوان عدم موافقت داده شد. سپس میانگین نظرات متخصصان جمع‌بندی و محاسبه شد. نتایج در جدول ۲ قابل مشاهده است.

جدول ۲. میانگین نظرات متخصصان به هر کدام از راهبردهای استخراج شده

ردیف	راهبردها	میانگین نظرات
۱.	ایجاد واحدها و شعبه‌های آموزش عالی	۰/۷۳
۲.	ارائه آموزش‌های مجازی (الکترونیکی)، نیمه‌حضوری، باز و از راه دور	۰/۷۵
۳.	ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی	۰/۶۹
۴.	شبکه‌سازی و استفاده از دانشمندان ایرانی خارج از کشور	۰/۸۳
۵.	کسب رتبه نخست در رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان اسلام و احراز جایگاه شاخص در بین دانشگاه‌های دنیا.	۰/۸۶
۶.	توسعه و تقویت شبکه‌های مناسبات ملی و فراملی دانشمندان و پژوهشگران و همکاری بین‌المللی با اولویت کشورهای اسلامی و کشورهای فارسی‌زبان	۰/۸۶
۷.	اصلاح سازوکارها و قوانین استخدام، ارتقای محققان و تخصیص مشوق‌ها، رتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی، فرصت‌های مطالعاتی و پژوهانه‌ها برای افزایش همکاری‌های بین‌المللی محققان	۰/۷۷
۸.	ساماندهی مؤسسات آموزش زبان‌های خارجی و متنوع سازی آموزش آنها از طریق شفاف‌سازی نیازهای کشور برای تعاملات بین‌المللی علم و فناوری	۰/۸۸
۹.	توسعه ظرفیت‌ها و شاخص‌های بین‌المللی دانشگاهی جهت ارتقای رتبه بین‌المللی دانشگاه‌ها در راستای زمینه‌سازی جذب متقاضیان خارجی و جلوگیری از خروج متقاضیان به خارج از کشور	۰/۷۳
۱۰.	تعامل با مراکز و نهادهای بین‌المللی (شامل: ایجاد پیمان‌های منطقه‌ای و یا عضویت در شبکه‌های همکاری بین‌المللی)	۰/۸۸
۱۱.	ایجاد سازوکار جهت تسهیل تبادلات علمی و فناورانه (شامل: آموزش، تولید، انتقال و فروش) و جذب منابع مالی بین‌المللی جهت تسهیل ارتباطات و همکاری‌ها	۰/۸۶
۱۲.	توسعه ۲۰ دانشگاه علوم پزشکی کشور با اعتبار بین‌المللی در حوزه آموزش و پژوهش	۰/۶۳
۱۳.	تعداد دفاتر همکاری‌های علمی مشترک با سایر کشورها و مجامع علمی بین‌المللی	۰/۸۸
۱۴.	تعداد کنگره‌های بین‌المللی برگزار شده	۰/۹۲
۱۵.	تعداد فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور	۰/۸۵

ردیف	راهبردها	میانگین نظرات
۱۶.	تعداد دوره‌های آموزشی پزشکی مشترک با دانشگاه‌های معتبر جهان	۰/۷۷
۱۷.	تعداد پژوهش‌های بین‌المللی مشارکت شده در زمینه پزشکی	۰/۸۳
۱۸.	تعداد و درصد مقالات مشترک نظام سلامت با کشورهای دیگر حاصل همکاری بین‌المللی	۰/۸۰
۱۹.	میزان همکاری آموزشی و پژوهشی ایرانیان مقیم خارج از کشور با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی داخل کشور	۰/۶۹
۲۰.	میزان جذب منابع مالی بین‌المللی در پژوهش و آموزش پزشکی	۰/۷۵
۲۱.	تعداد دانشگاه‌های مجازی و همکاری با دانشگاه‌های معتبر جهان در برگزاری دوره‌های مشترک	۰/۷۷
۲۲.	درصد دانشجویان خارجی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی دانشگاه‌های ایرانی از کل جمعیت دانشجویی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی	۰/۸۶
۲۳.	افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان خارجی	۰/۹۲
۲۴.	ایجاد فرصت‌های مطالعاتی مناسب برای تقویت دانش و مهارت علمی اساتید در تولید علم و نظریه‌پردازی	۰/۸۸
۲۵.	پذیرش دانشجو از بین متقاضیان مشتاق تحصیل داخلی و خارجی جهت تحصیل در رشته‌های نوین و بین‌رشته‌ای به‌منظور گسترش زبان فارسی و بسترسازی مرجعیت علمی کشور با اولویت‌دهی به جوامع عضو قطب	۰/۸۶
۲۶.	تقویت و توسعه دانشگاه‌های ملی با دانشگاه‌های بزرگ و معتبر جهانی به‌ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی	۰/۷۷
۲۷.	بهره‌برداری از ظرفیت دانشگاه‌های کشورهای پیشرو در علم و فناوری به‌منظور تبادل استاد و دانشجو و اجرای دوره‌های آموزشی مشترک در رشته‌های اولویت‌دار	۰/۷۷
۲۸.	صدور مجوز مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز علمی خارج از کشور، براساس ضوابط مصوب مراجع ذی‌صلاح	۰/۶۹
۲۹.	برنامه‌ریزی برای جذب متخصصان ایرانی داخل و خارج از کشور جهت همکاری علمی، تحقیقات و فناوری	۰/۸۳
۳۰.	اهتمام در معرفی میراث علمی تمدن ایران اسلامی و گسترش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی خارج از کشور	۰/۸۵
۳۱.	تعامل پویا و متقابل مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی جهانی برپایه دیپلماسی علم و فناوری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ارزشمند ایرانیان متخصص خارج از کشور	۰/۹۰
۳۲.	طراحی و پیاده‌سازی سامانه امن ثبت اطلاعات، رصد، پایش و ارزیابی روابط علمی بین‌المللی کشور	۰/۸۵
۳۳.	توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی از قبیل دوره‌های آموزشی و دانشگاهی، پروژه‌ها و مراکز تحقیقاتی، شرکت‌های دانش‌بنیان، مجلات علمی و سرمایه‌گذاری مشترک با کشورهای خارجی	۰/۷۷

سوال دوم پژوهشی در پی شناسایی دسته‌بندی راهبرها و شاخص‌های بین‌المللی سازی آموزش عالی بود. بنابراین دسته‌بندی راهبردها توسط متخصصان انجام شد در ادامه دسته‌بندی و نیز شاخص‌های پیشنهادی برای ارزیابی تحقق راهبردها و نیز نوع آن شاخص‌ها در قالب جدول زیر ارائه می‌شود:

جدول ۳. راهبردهای مرتبط با موضوع بین‌المللی‌سازی آموزش عالی و شاخص‌های پیشنهادی برای ارزیابی تحقق آن‌ها

ردیف	راهبردها	نوع راهبرد	شاخص (های) پیشنهادی	نوع شاخص		
				خرد / کلان	کمی / کیفی	درونداد / فرایند / برونداد
۱.	ایجاد واحدها و شعبه‌های آموزش عالی	زیرساختی	تعداد واحدها و شعبه‌های آموزش عالی ایجاد شده	خرد کلان	کمی	برونداد
۲.	ارائه آموزش‌های مجازی (الکترونیکی)، نیمه‌حضوری، باز و از راه دور	زیرساختی	تعداد دوره‌های آموزشی مجازی، نیمه‌حضوری، باز و از راه دور	خرد کلان	کمی	برونداد
۳.	ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی	زیرساختی	تعداد دوره‌های آموزش زبان فارسی منابع تدوین شده به زبان فارسی	کلان	کمی کیفی	فرایند
۴.	شبکه‌سازی و استفاده از دانشمندان ایرانی خارج از کشور	توسعه انسانی	میزان جذب و به‌کارگیری دانشمندان ایرانی خارج از کشور	خرد کلان	کمی	برونداد
۵.	کسب رتبه نخست در رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان اسلام و احراز جایگاه شاخص در بین دانشگاه‌های دنیا.	زیرساختی	بالاترین رتبه کسب شده در نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان اسلام ISC	خرد کلان	کیفی	برونداد
۶.	توسعه و تقویت شبکه‌های مناسب ملی و فراملی دانشمندان و پژوهشگران و همکاری بین‌المللی با اولویت کشورهای اسلامی و کشورهای فارسی‌زبان	سیاستی	حجم مبادلات علمی با کشورهای اسلامی حجم مبادلات علمی با کشورهای فارسی‌زبان	کلان	کمی کیفی	فرایند
۷.	اصلاح سازوکارها و قوانین استخدام، ارتقای محققان و تخصیص مشوق‌ها، راتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی، فرصت‌های مطالعاتی و پژوهانه‌ها برای افزایش همکاری‌های بین‌المللی محققان	سیاستی مالی	تعداد دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های تدوین شده به‌منظور افزایش همکاری‌های بین‌المللی در حوزه‌های: راتبه‌های (بورس‌های) تحصیلی فرصت‌های مطالعاتی پژوهانه‌ها (گرن‌های پژوهشی)	خرد کلان	کمی کیفی	درونداد
۸.	ساماندهی مؤسسات آموزش زبان‌های خارجی و متنوع‌سازی آموزش آن‌ها از طریق شفاف‌سازی نیازهای کشور برای تعاملات بین‌المللی علم و فناوری	سیاستی زیرساختی	تعداد مؤسسات آموزش زبان‌های خارجی تعداد دانشجویان شرکت‌کننده در این مؤسسات	کلان	کیفی	فرایند

ردیف	راهبردها	نوع راهبرد	شاخص (های) پیشنهادی	نوع شاخص		
				خرد/ کلان	کمی / کیفی	درونداد/ فرایند/ برونداد
۹.	توسعه ظرفیت‌ها و شاخص‌های بین‌المللی دانشگاهی جهت ارتقای رتبه بین‌المللی دانشگاه‌ها در راستای زمینه‌سازی جذب متقاضیان خارجی و جلوگیری از خروج متقاضیان به خارج از کشور	سیاستی انسانی	تعداد پذیرش‌های دانشجوی خارجی و تبدیل آن به تحصیل داخل	خرد کلان	کیفی	فرایند
۱۰.	تعامل با مراکز و نهادهای بین‌المللی (شامل: ایجاد پیمان‌های منطقه‌ای و یا عضویت در شبکه‌های همکاری بین‌المللی)	سیاستی	تعداد تفاهم‌نامه‌های همکاری با مراکز و نهادهای بین‌المللی عضویت در شبکه‌های همکاری بین‌المللی	خرد کلان	کمی کیفی	فرایند
۱۱.	ایجاد سازوکار جهت تسهیل تبادلات علمی و فناورانه (شامل: آموزش، تولید، انتقال و فروش) و جذب منابع مالی بین‌المللی جهت تسهیل ارتباطات و همکاری‌ها	سیاستی زیرساختی	میزان جذب منابع مالی بین‌المللی	کلان	کیفی	فرایند
۱۲.	توسعه ۲۰ دانشگاه علوم پزشکی کشور با اعتبار بین‌المللی در حوزه آموزش و پژوهش	زیرساختی	جایگاه دانشگاه در نظام‌های رتبه‌بندی موضوعی	کلان	کیفی	برونداد
۱۳.	تعداد دفاتر همکاری‌های علمی مشترک با سایر کشورها و مجامع علمی بین‌المللی	زیرساختی	تعداد دفاتر همکاری‌های علمی مشترک با سایر کشورها تعداد دفاتر همکاری‌های علمی مشترک با مجامع علمی بین‌المللی	کلان	کمی	فرایند
۱۴.	تعداد کنگره‌های بین‌المللی برگزارشده	زیرساختی	تعداد کنگره‌های بین‌المللی برگزارشده	خرد کلان	کمی	فرایند
۱۵.	تعداد فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور	سیاستی توسعه انسانی	تعداد فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور برای دانشجویان تعداد فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور برای اعضای هیئت علمی	خرد کلان	کمی	فرایند

ردیف	راهبردها	نوع راهبرد	شاخص (های) پیشنهادی	نوع شاخص		
				خرد/کلان	کمّی / کیفی	درونداد / فرایند / برونداد
۱۶.	تعداد دوره‌های آموزشی پزشکی مشترک با دانشگاه‌های معتبر جهان	زیرساختی	تعداد دوره‌های آموزشی پزشکی مشترک با دانشگاه‌های معتبر جهان (حضور یا غیرحضور)	خرد	کمّی	درونداد
۱۷.	تعداد پژوهش‌های بین‌المللی مشارکت شده در زمینه پزشکی	علمی	تعداد طرح‌های پژوهشی بین‌المللی مشارکتی در زمینه پزشکی تعداد پروانه‌های ثبت اختراع مشترک در حوزه پزشکی تعداد کتاب‌های تألیفی مشترک در حوزه پزشکی	خرد	کمّی	برونداد
۱۸.	تعداد و درصد مقالات مشترک نظام سلامت با کشورهای دیگر حاصل همکاری بین‌المللی	علمی	تعداد و درصد مقالات مشترک نظام سلامت با کشورهای دیگر حاصل همکاری بین‌المللی	خرد	کمّی	برونداد
۱۹.	میزان همکاری آموزشی و پژوهشی ایرانیان مقیم خارج از کشور با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی داخل کشور	علمی	میزان همکاری پژوهشی ایرانیان مقیم خارج از کشور با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی داخل کشور میزان همکاری آموزشی ایرانیان مقیم خارج از کشور با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی داخل کشور	خرد کلان	کمّی	فرآیند
۲۰.	میزان جذب منابع مالی بین‌المللی در پژوهش و آموزش پزشکی	مالی	حجم منابع مالی جذب‌شده بین‌المللی در حوزه پژوهش پزشکی حجم منابع مالی جذب‌شده بین‌المللی در حوزه آموزش پزشکی	خرد	کمّی	برونداد
۲۱.	تعداد دانشگاه‌های مجازی و همکاری با دانشگاه‌های معتبر جهان در برگزاری دوره‌های مشترک	زیرساختی	تعداد دانشگاه‌های مجازی حجم همکاری با دانشگاه‌های معتبر جهان در برگزاری دوره‌های مشترک	خرد کلان	کمّی	فرآیند
۲۲.	درصد دانشجویان خارجی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی دانشگاه‌های	توسعه انسانی	درصد دانشجویان خارجی دوره‌های تحصیلات تکمیلی	خرد کلان	کمّی	درونداد

ردیف	راهبردها	نوع راهبرد	شاخص (های) پیشنهادی	نوع شاخص		
				خرد/ کلان	کمی / کیفی	درونداد/ فرایند/ برونداد
	ایرانی از کل جمعیت دانشجویی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی		پزشکی دانشگاه‌های ایرانی از کل جمعیت دانشجویی دوره‌های تحصیلات تکمیلی پزشکی			
۲۳.	افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان خارجی	توسعه انسانی	میزان رشد پذیرش دانشجویان خارجی	خرد کلان	کمی	فرایند درونداد
۲۴.	ایجاد فرصت‌های مطالعاتی مناسب برای تقویت دانش و مهارت علمی اساتید در تولید علم و نظریه‌پردازی	علمی توسعه انسانی	تعداد فرصت‌های مطالعاتی خارجی اعضای هیئت علمی	خرد کلان	کمی کیفی	
۲۵.	پذیرش دانشجو از بین متقاضیان مشتاق تحصیل داخلی و خارجی جهت تحصیل در رشته‌های نوین و بین‌رشته‌ای به‌منظور گسترش زبان فارسی و بسترسازی مرجعیت علمی کشور با اولویت‌دهی به جوامع عضو قطب	توسعه انسانی زیرساختی	تعداد دانشجوی خارجی مشغول به تحصیل در رشته‌های نوین و بین‌رشته‌ای	خرد کلان	کیفی کمی	درونداد
۲۶.	تقویت و توسعه دانشگاه‌های ملی با دانشگاه‌های بزرگ و معتبر جهانی به‌ویژه در دوره‌های تحصیلات تکمیلی	علمی زیرساختی	تعداد دانشگاه دارای دانشجو در مقطع تحصیلات تکمیلی میزان همکاری دانشگاه‌های داخلی با دانشگاه‌های بزرگ و معتبر جهانی	خرد کلان	کیفی کمی	درونداد فرایند
۲۷.	بهره‌برداری از ظرفیت دانشگاه‌های کشورهای پیشرو در علم و فناوری به‌منظور تبادل استاد و دانشجو و اجرای دوره‌های آموزشی مشترک در رشته‌های اولویت‌دار	علمی انسانی	تعداد دوره‌های آموزشی مشترک در رشته‌های اولویت‌دار میزان اعزام دانشجو به خارج میزان جذب دانشجوی خارجی میزان اعزام استاد به خارج میزان جذب استاد خارجی	خرد کلان	کیفی کمی	درونداد فرایند
۲۸.	صدور مجوز مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز علمی خارج از کشور، براساس ضوابط مصوب مراجع ذیصلاح	سیاستی	تعداد مجوزهای صادر شده به‌منظور مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز علمی خارج از کشور	کلان	کیفی	فرایند

ردیف	راهبردها	نوع راهبرد	شاخص (های) پیشنهادی	نوع شاخص		
				خرد/ کلان	کمی / کیفی	درونداد/ فرایند/ برونداد
۲۹.	برنامه‌ریزی برای جذب متخصصان ایرانی داخل و خارج از کشور جهت همکاری علمی، تحقیقات و فناوری	توسعه انسانی	میزان جذب متخصصان ایرانی خارج از کشور جهت همکاری علمی، تحقیقات و فناوری	خرد کلان	کمی کیفی	درونداد فرایند
۳۰.	اهتمام در معرفی میراث علمی تمدن ایران اسلامی و گسترش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی خارج از کشور	سیاستی	تعداد برنامه‌ها و نشست‌های برگزار شده با موضوع معرفی میراث علمی تمدن ایران اسلامی و ادبیات فارسی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی خارج از کشور	خرد کلان	کمی کیفی	فرایند
۳۱.	تعامل پویا و متقابل مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی جهانی برپایه دیپلماسی علم و فناوری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ارزشمند ایرانیان متخصص خارج از کشور	علمی انسانی	تعداد دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی خارجی دارای همکاری با کشور	کلان	کمی	فرایند
۳۲.	طراحی و پیاده‌سازی سامانه امن ثبت اطلاعات، رصد، پایش و ارزیابی روابط علمی بین‌المللی کشور	سیاستی	تعداد سامانه‌های ثبت اطلاعات، رصد، پایش و ارزیابی روابط علمی بین‌المللی حجم شاخص‌های رصد شده توسط سامانه	کلان	کمی کیفی	درونداد فرایند برونداد
۳۳.	توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی از قبیل دوره‌های آموزشی و دانشگاهی، پروژه‌ها و مراکز تحقیقاتی، شرکت‌های دانش‌بنیان، مجلات علمی و سرمایه‌گذاری مشترک با کشورهای خارجی	سیاستی زیرساختی	تعداد دوره‌های آموزشی و دانشگاهی مشترک حجم سرمایه‌گذاری مشترک علمی با کشورهای خارجی تعداد مراکز تحقیقاتی و شرکت‌های دانش‌بنیان مشترک تعداد مجلات علمی مشترک	خرد کلان	کمی کیفی	درونداد فرایند برونداد

شایان‌ذکر است که منظور از نوع راهبرد، تفکیک آنها به گونه‌های مختلف است به‌نحوی که اگر آن راهبرد بر حوزه دانشجو و استاد متمرکز شده بود در دسته «توسعه انسانی» قرار گرفته و اگر بر مباحثی مانند توسعه و بهبود زیرساخت‌های حوزه آموزش عالی مانند دانشگاه‌ها تأکید کرده بود در دسته «زیرساختی» قرار می‌گرفت. سیاستی، علمی و اقتصادی نیز گونه‌های مختلف راهبردها بودند که بر آن نقاط متمرکز بودند.

نحوه تقسیم‌بندی شاخص‌ها نیز به این صورت بود که اگر آن شاخص در سطح کلان معنی داشت و به سیاست‌های کلی نظام علم و فناوری مربوط بود در دسته کلان جای می‌گرفت و اگر به دانشگاه محدود می‌شد در دسته خرد قرار می‌گرفت. اگر شاخص پیشنهادی، کمیت‌پذیر بود، کمی قلمداد می‌شد و اگر در قالب شاخص مشخص و واحدی نمی‌گنجید کیفی در نظر گرفته شد. تقسیم شاخص‌ها به فرایند، درونداد و برون‌داد براساس کارکرد آنها در نظام علم و آموزش بود به‌نحوی که مواردی مانند دانشجو به‌عنوان ورودی (درونداد)، ارتقای کیفیت آموزش به‌عنوان فرایند و جایگاه دانشگاه در نظام‌های رتبه‌بندی به‌عنوان خروجی (برونداد) لحاظ شد.

سوال سوم پژوهش در پی شناسایی راهبردهای کیفی مرتبط با موضوع بین‌المللی سازی آموزش عالی بود. نتایج پژوهش در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۴. راهبردهای کیفی مرتبط با موضوع بین‌المللی سازی آموزش عالی

راهبردها	نوع راهبرد	نوع شاخص	راهبردها	نوع راهبرد
ارتقای کیفیت آموزش عالی و پژوهش و فناوری	سیاستی زیرساختی	کلان	کیفی	درونداد
توسعه همکاری‌ها بین دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور	سیاستی	کلان	کیفی	فرایند
توسعه و تقویت شبکه‌های ارتباطات ملی و فراملی میان دانشگاه‌ها، مراکز علمی، دانشمندان و پژوهشگران و بنگاه‌های توسعه فناوری، نوآوری داخلی و خارجی، گسترش همکاری‌ها در سطوح دولتی و نهادهای مردمی با اولویت کشورهای اسلامی	علمی زیرساختی	کلان	کیفی	فرایند
گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی، به‌ویژه جهان اسلام	علمی زیرساختی	کلان	کیفی	فرایند
ایجاد مکانیسم‌های حمایتی برای افزایش همکاری‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها و شکل‌گیری دانشگاه‌های بین‌المللی از طریق دفاتر همکاری بین‌المللی، حضور در مجامع بین‌المللی و حضور در شبکه‌های علمی بین‌المللی	علمی زیرساختی	کلان	کیفی	فرایند
حمایت دولتی از تأسیس دانشگاه‌ها در تراز جهانی و یا تبدیل برخی از دانشگاه‌های موجود با رتبه‌بندی جهانی توسط دانشمندان برجسته ایرانی و مسلمان خارجی	علمی زیرساختی انسانی	کلان	کیفی	فرایند
تقویت و توسعه همکاری دانشگاه‌های کشور با دانشگاه‌های کشورهای عضو قطب جهان اسلام	علمی زیرساختی	کلان	کیفی	فرایند
تقویت و توسعه دانشگاه‌های پیشرو به‌منظور رقابت‌پذیری در تراز دانشگاه‌های برتر منطقه‌ای و جهانی	علمی زیرساختی	کلان	کیفی	فرایند
توسعه همکاری‌های علمی بین‌الملل و اتخاذ تدابیر لازم به‌منظور نهادینه کردن همکاری‌ها و مبادلات علمی بین مراکز علمی - تحقیقات داخل کشور با مراکز علمی - تحقیقاتی منطقه و بین‌المللی	علمی زیرساختی	کلان	کیفی	فرایند
اداره امور دانشجویان ایران در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی تحقیقات خارج از کشور و ایجاد زمینه‌های علمی فنی متقابل از طریق اعزام رایزن‌های علمی با هماهنگی وزارت امور خارجه	سیاستی	کلان	کیفی	فرایند
برقراری انتظام هدفمند و اثربخش میان مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری کشور با مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری جهان	سیاستی علمی	کلان	کیفی	فرایند

راهِبردها	نوع راهبرد	نوع شاخص	راهبردها	نوع راهبرد
تقویت و بهره‌برداری از ظرفیت سفارتخانه‌ها، رایزنی‌های فرهنگی و سایر نهادهای فعال در عرصه بین‌المللی برای توسعه هوشمند نظام روابط علمی بین‌المللی	سیاستی علمی	کلان	کیفی	فرایند
تعیین ضوابط و تسهیل هدفمند عضویت و نقش‌آفرینی تأثیرگذار سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی، مراکز علوم دینی، انجمن‌های علمی و صنفی، پژوهشگران و فناوران در مجامع و رویدادهای علمی بین‌المللی	سیاستی	کلان	کیفی	فرایند
تعیین چارچوب و ضوابط ارائه و نشر دستاوردهای مهم و برون دادهای علمی اولویت‌دار در عرصه‌های بین‌المللی از طرق مختلف از قبیل پایگاه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی، مقالات، شناخت نامه‌ها، پایان‌نامه‌ها، کنفرانس‌ها و رویدادهای کارآفرینی	زیرساختی سیاستی	کلان	کیفی	درونداد فرایند برونداد
توسعه و به‌کارگیری روش‌ها و ابزارهای ترویج زبان فارسی به‌منظور ارتقای جایگاه زبان فارسی در بین زبان‌های بین‌المللی علمی	سیاستی علمی	کلان	کیفی	فرایند
توسعه سازوکار جذب، اقامت و بهره‌گیری ضابطه‌مند از ظرفیت و توان دانشمندان، پژوهشگران، فناوران و دانشجویان خارجی به‌ویژه ایرانیان مقیم خارج از کشور	سیاستی انسانی	خرد کلان	کیفی	درونداد فرایند
سامان‌دهی، حمایت و هدفمند کردن پذیرش دانشجویان غیرایرانی و اخذ بورس‌های تحصیلی و فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور مبتنی بر اولویت‌های تعیین شده در اسناد بالادستی نظام	سیاستی انسانی	کلان	کیفی	درونداد فرایند
برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری به‌منظور ارتقاء و افزایش سطح همکاری‌های علمی و بین‌المللی	سیاستی	کلان	کیفی	فرایند
ایجاد ارتباط لازم با مؤسسات داخلی و خارجی به‌منظور همکاری در امور پژوهشی و مبادله خدمات علمی	سیاستی	کلان	کیفی	فرایند
برنامه‌ریزی جهت استفاده اعضای هیئت علمی از فرصت‌های مطالعاتی داخل و خارج از کشور (اعم از مراکز علمی پژوهشی حوزوی و دانشگاهی)	سیاستی انسانی	خرد کلان	کیفی	فرایند
توسعه مناسبات منطقه‌ای و همکاری‌های بین‌المللی	سیاستی	کلان	کیفی	فرایند
تقویت منابع مالی پایدار و متنوع در دانشگاه‌ها و تجهیز زیربنای آموزشی و پژوهشی و ارتقای شاخص‌های توسعه علوم و فناوری با توجه به استانداردهای جهانی	مالی زیرساختی	خرد کلان	کیفی	فرایند درونداد
کوشش و تعامل فکری بلندمدت و پایدار نخبگان و مؤسسات علمی برجسته کشور در عرصه بین‌المللی	سیاستی انسانی	کلان	کیفی	فرایند
ارتقای توانمندی‌های حوزه پزشکی با هدف ارائه آموزش، خدمات و تولیدات در سطح ملی و بین‌المللی	سیاستی زیرساختی	خرد کلان	کیفی	فرایند برونداد

تبدیل هر کدام از شاخص‌های کیفی، به شاخص‌های سنجش پذیر مطالعه مستقلی را می‌طلبد که در چارچوب و اهداف این پژوهش نمی‌گنجد.

بحث

هدف از پژوهش حاضر شناسایی راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالادستی بود. سوال اول پژوهش در پی شناسایی مهم‌ترین راهبردها برای بین‌المللی شدن آموزش عالی در اسناد بالا دستی بود. بعد از بررسی متون و اسناد بالادستی تعداد ۳۳ راهبرد شناسایی شدند. از میان راهبردهای انتخاب شده از نگاه متخصصان ایرانی افزایش تعداد کنگره‌های بین‌المللی و همچنین افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان خارجی مهم‌ترین راهبردهای بین‌المللی شدن آموزش عالی بودند. بعد از آن‌ها راهبر "تعامل پویا و متقابل مراکز آموزش عالی، پژوهش و فناوری با دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی جهانی برپایه دیپلماسی علم و فناوری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ارزشمند ایرانیان متخصص خارج از کشور" سومین راهبرد مهمی است که از نظر متخصصان ایرانی باید دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در پیش بگیرند.

سوال دوم پژوهشی در پی شناسایی دسته بندی راهبرها و شاخص‌های بین‌المللی سازی آموزش عالی بود. نتایج پژوهش نشان داد که از میان راهبردهای شناسایی شده ۱۰ راهبرد زیرساختی، ۴ راهبرد توسعه انسانی، ۴ راهبرد سیاستی، ۳ راهبرد علمی، ۱ راهبرد مالی بودند همچنین تعدادی از راهبردها ترکیبی بودند که از آنجمله ۲ راهبرد سیاستی-زیرساختی، ۲ راهبرد سیاستی-مالی، ۲ راهبرد سیاستی-توسعه انسانی، ۳ راهبر علمی-توسعه انسانی، ۱ رابطه توسعه انسانی- زیرساختی و ۱ رابطه علمی-زیرساختی بودند.

سوال سوم پژوهش در پی شناسایی راهبردهای کیفی بود که نتایج نشان داد که عمده راهبردها بر موارد سیاستی و زیرساختی متمرکز بوده و لازم است برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات اجرایی نیز حول این قبیل راهبردها اتفاق بیفتد. در مورد شاخص‌های پیشنهادی برای سنجش تحقق راهبردها نیز شامل شاخص‌های کلان (۲۹ مورد) و خرد (۴ مورد)؛ کیفی (۲۴ مورد) و کمی (۹ مورد)؛ فرایندی (۱۸ مورد)، دروندادی (۵ مورد)، بروندادی (۲ مورد) بودند. بر این اساس، عمده شاخص‌ها در سطح کلان است که متولی آن نظام علم و فناوری است و موارد خرد مربوط به اقدامات در سطح موسسه و دانشگاه است.

نتیجه‌گیری

بررسی اسناد فرادستی جمهوری اسلامی ایران (ازجمله سیاست‌های کلی نظام در حوزه علم و فناوری، سیاست‌های کلی نظام برای رشد و توسعه علمی و تحقیقاتی در بخش آموزش عالی و مراکز تحقیقاتی، چشم‌انداز ۱۴۰۴، سند تحول راهبردی، نقشه جامع علمی کشور و برنامه ششم توسعه) نشان داد که توجه به مؤلفه علم و فناوری و بهره‌گیری از آن در راستای تعاملات علمی بین دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی، جایگاه قابل‌توجهی برای کشور دارد. بهره‌گیری از دیپلماسی علمی در شاخه‌هایی همچون همکاری‌های علمی بین‌المللی، انجام پروژه‌های مشترک علمی تحقیقاتی، برنامه‌های مبادله استاد و دانشجو، برگزاری نشست‌ها و سمینارهای علمی، تلاش برای ایجاد شبکه دانشمندان و نخبگان و ایجاد مؤسسات تحقیقاتی و آموزشی بین‌المللی، ازجمله ابزارهایی است که جمهوری اسلامی ایران جهت تعاملات مؤثرتر در سازمان‌های بین‌المللی علمی جهت تأمین اهداف و منافع ملی خود دنبال می‌کند. با توجه به چنین تلاش‌هایی انتظار می‌رود جمهوری اسلامی ایران بتواند با عمل در چارچوب برنامه‌های کلان ملی خود و بهره‌گیری از دیپلماسی علمی به این اهداف نائل شود:

- کسب توانمندی در حوزه‌های فناورانه و کسب ثروت و تولید دانش در راستای افزایش قدرت ملی که شامل سرمایه‌گذاری فیزیکی، سرمایه انسانی و تلاش‌های فناورانه می‌باشد؛
- گسترش نهضت نرم‌افزاری، رشد علمی کشور و گسترش امکان ارتباطات بین‌المللی؛
- کسب فرصت‌هایی برای هم‌افزایی علمی میان محققان داخلی و خارجی و آگاهی از پیشرفته‌ها و یافته‌های جدید علمی و فناوری و بهره‌گیری از نخبگان ایرانی مقیم خارج از کشور؛
- ایجاد شرایطی برای همگرایی‌های علمی و آموزشی در ابعاد منطقه‌ای و بهره‌گیری از ظرفیت‌های این همگرایی در جهت غلبه بر مسائل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی منطقه؛
- بهره‌گیری از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای در حوزه‌های علمی و آموزشی در جهت تولید دانش و ایجاد هنجارهای علمی بین‌المللی؛
- فرصت سازی در جهت خلق اقتصاد دانش‌بنیان و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان با ایجاد تسهیلات برای این شرکت‌ها جهت حضور مؤثر در بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی و تلاش برای رهایی از اقتصاد تک‌محصولی؛

- بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی علمی در جهت تولید قدرت نرم کشور و اثرگذاری بیشتر در معادلات جهانی و افزایش قدرت چانه‌زنی (نورمحمدی و محمدی پور، ۱۳۹۷).
- از آنجاکه ضروری است شرایط و زمینه‌های لازم به‌منظور تبادلات علمی بین‌المللی اساتید و دانشجویان در سطح کشور و نیز به‌طور خاص در نهاد دانشگاه فراهم شود، لازم است نظامی بومی به این منظور طراحی و پیاده شود. به‌این‌ترتیب، لازم است رتبه‌بندی دانشگاه‌ها براساس ترکیبی از معیارها و شاخص‌های عملکرد انجام می‌شود. تلاش در جهت رسیدن به موقعیت مطلوب در زمینه معیارها و شاخص‌ها در نظام رتبه‌بندی، نقش مؤثری در ارتقای کیفیت و بین‌المللی‌سازی ایفا خواهد کرد. این نظام با ایجاد فرصت‌هایی به‌منظور بهبود مزیت‌های رقابتی و از بین بردن نقاط ضعف مؤسسه‌های دانشگاهی و پژوهشی، به رفع کاستی‌های موجود در نظام آموزشی و پژوهشی کمک خواهد کرد.
- ملاحظات ضروری در راستای تدوین نظام رتبه‌بندی علمی دانشگاه‌ها بر مبنای تعاملات بین‌المللی:
- توجه یکپارچه به اسناد فرادستی و تأکید بیشتر بر بروندها و دستاوردهای سه حوزه آموزش، تحقیقات و دانشجویی فرهنگی
- توجه به نظر دانشگاه‌ها، هم‌تایان، مدیران و صاحب‌نظران آموزش عالی در تدوین و یکپارچه‌سازی شاخص‌ها
- رتبه‌بندی در حیطه‌های مختلف و توجه به رتبه‌بندی‌های تخصصی و زیر حیطه‌های هر معاونت
- حداکثر استفاده از داده‌ها و اطلاعات موجود در واحدهای ستادی
- مشارکت دادن دانشگاه‌ها و مدیران آموزشی ستاد در تدوین شاخص‌ها و جمع‌آوری داده‌ها
- انتشار رتبه‌بندی‌های ملی در سطح کشور با تأکید بر نقاط قوت به‌منظور اعتمادسازی ملی نسبت به فعالیت‌های علمی دانشگاه‌ها
- اهتمام بر حضور فعال دانشگاه‌ها در رتبه‌بندی‌های ملی برای شناخت و رفع نقاط ضعف و زمینه‌سازی برای حضور موفق‌تر در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از تمامی کسانی که به ما در انجام این پژوهش کمک کردند تشکر و قدردانی می‌کنیم.

References

- Aldieri, L., Kotsemir, M., & Vinci, C. P. (2018). The impact of research collaboration on academic performance: An empirical analysis for some European countries. *Socio-Economic Planning Sciences*, 62, 13-30.
- Almedia, J., et al. (2019). Understanding Internationalization at Home: Perspectives from the Global North & South. *European Educational Research Journal*, 18(2), 200-217
- Barbosa, M. L. D. O., & Neves, C. E. B. (2020). Internationalization of higher education: institutions and knowledge diplomacy. *Sociologias*, 22, 22-44.
- Benafi, Massoud; Nowrozi, Mohammad (2012). A pathological analysis of the translation of the upstream documents of the Islamic Republic of Iran in operational plans: policy considerations. *Planning and Budgeting Quarterly*; 18 (4): 161-195. [In Persian]
- Berchin, I. I., Sima, M., de Lima, M. A., Biesel, S., dos Santos, L. P., Ferreira, R. V., & Ceci, F. (2018). The importance of international conferences on sustainable development as higher education institutions' strategies to promote sustainability: A case study in Brazil. *Journal of cleaner production*, 171, 756-772.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-10.
- Chan, W. W. (2004). International cooperation in higher education: Theory and practice. *Journal of studies in International Education*, 8(1), 32-55.
- Dashiri, Mohammadreza; Taheri, Mehdi. (2015). Educational diplomacy of the Islamic Republic of Iran in Central Asia. *Scientific Quarterly of Central Asia and Caucasus Studies*, 22(94), 1-42. [In Persian]
- De Wit, H. (2010). Internationalization of higher education in Europe & its assessment, trends & issues. NVAO.
- De Wit, H., Hunter, F., Howard, L. & Egron- Polak, E. (2015). Internationalization of higher education. European Parliament.

- Decorated by Hamidreza (2006). International scientific cooperation of higher education in Iran and how to improve it. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, Volume 12, Number 1, pp. 115-99. [In Persian]
- Farstakhah, Maqsood. (2022). *Qualitative research method in social sciences (with emphasis on grounded theory) grounded theory GTM*. Tehran: Aghaz Publishing. [In Persian]
- Ghasemzadeh, Farzad; Adaltian Shahriari, Jamshid; Mohammadi, Mahmoud. (2018). Designing the internationalization model of Iran's higher education (case study: one of the established branches of Payam Noor University in Georgia). *Islamic lifestyle centered on health*; 3 (3): 145-162. [In Persian]
- Hawawini, G. (2016). The internationalization of higher education and business schools: A critical review. Springer.
- Jones, E. (2016). Mobility, Graduate Employ ability and Local Internationalisation. In *Global and Local Internationalization* (pp. 107-116). Sense Publishers, Rotterdam.
- Khorsandi Taskoh Ali. (2015). Analysis of theoretical foundations and goals of internationalization of higher education. *Iran's higher education*. 7 (3): 27-60. [In Persian]
- Khorsandi Taskoh, Ali (2016). *International higher education: strategies and conditions of possibility*. Tehran: Research Institute of Cultural and Social Studies. [In Persian]
- Lau, K., & Lin, C. Y. (2017). Internationalization of higher education and language policy: The case of a bilingual university in Taiwan. *Higher Education*, 74(3), 437-454.
- Mehravar Giglo, Shahram; Nobakht, Mohsen; Malkpour Lepari, Kamran. (2022). Identifying discourses shaping international scientific collaborations in Iran's higher education. *Marine Science Education*, 9(1), 1-20. Doi: 10.22034/rmt.2021.536969.1890. [In Persian]
- Mohseni, Hodisadat. (2016). Pathology of international scientific cooperation in Iran's higher education. *Social and Cultural Strategy*, 22(6), 167-181. [In Persian]
- Nasrullah Zadeh, Mohammad Javad; Khorramshad, Mohammad Bagher; Habib Elozadeh, Mohammad Hasan. (2019). The approach of the constitution and upper documents towards the public diplomacy of the Islamic Republic of Iran. *National Security*, 10(37), 315-352. [In Persian]
- Noormohammadi, Morteza; Mohammadipour, Tayyaba. (2017). Scientific Diplomacy in Iran's Extra-Hand Documents and How to Interact with International Organizations Case Study: CERN, TOAS and ICESCO. *Iranian Journal of International Politics*, 7(1), 165-183. [In Persian]
- Qasimpour Dehakhani, Ali; Liaqatdar, Mohammad Javad; Jafari, Seyyed Ibrahim. (2011). an analysis on localization and internationalization of university curriculum in the era of globalization. *Iranian Cultural Research Quarterly*, 4(4), 1-24. Doi: 10.7508/ijcr.2011.16.001. [In Persian]
- Romani Dias, M., Carneiro, J. & Dos Santos Barbosa, A. (2019). Internationalization of higher education institutions: the underestimated role of faculty. *International Journal of Educational Management*. 33 (2), 300-316.
- Shin, J. C., & Toutkoushian, R. K. (2011). The past, present, and future of university rankings. In *University rankings* (pp. 1-16). Springer, Dordrecht.
- Tabatabai, Seyyed Ali. (2012). Strategies for promoting international scientific cooperation in the country's higher education system (with emphasis on Islamic Azad University). *Strategic Scientific Quarterly*, 22(4), 122-142. [In Persian]